

УДК 351.74

DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2021.2.12>

Костянтин Леонідович Бугайчук,

доктор юридичних наук, доцент,

Харківський національний університет внутрішніх справ,

науково-дослідна лабораторія

з проблем протидії злочинності (завідувач);

 <https://orcid.org/0000-0003-2429-5010>,

e-mail: klbugaychuk@gmail.com

ДЕЯКІ ПИТАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОБІГУ ЗБРОЇ В УКРАЇНІ

Досліджено сучасний стан нормативно-правового регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї в Україні. Проаналізовано зміст законопроектів, внесених на розгляд Верховної Ради України наприкінці 2020 р. «Про обіг цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї» (№ 4335), «Про цивільну зброю та боеприпаси» (№ 4335-1), «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України для реалізації положень Закону України "Про обіг цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї"» (№ 4336) і «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України для реалізації положень Закону України "Про цивільну зброю та боеприпаси"» (№ 4336-1).

Висловлено власну наукову ідею стосовно надання громадянам права на носіння та використання короткоствольної вогнепальної зброї, а також запропоновано шляхи вдосконалення змісту вищевказаних законопроектів стосовно встановлення термінів та визначень, урегулювання порядку надання першої медичної допомоги та проходження відповідних курсів, визначення суб'єкта тримання Єдиного реєстру власників зброї, врегулювання статусу холодної зброї тощо.

Ключові слова: Національна поліція, зброя, обіг зброї, носіння зброї, реєстр, відповідальність.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Основний закон нашої країни говорить, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави¹. У розглядуваному аспекті правових відносин питанням, що систематично

¹ Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL:

актуалізується в науковій літературі та суспільному дискурсі, є нормативне врегулювання забезпечення громадянам права на особистий захист свого життя та здоров'я, а також життя і здоров'я оточуючих від злочинних посягань за допомогою вогнепальної зброї.

За інформацією Міністерства внутрішніх справ України, станом на кінець 2019 р. громадяни України легально володіють вогнепальною зброєю в загальній кількості близько 1,3 млн одиниць¹, разом із цим в нашій державі досі не було ухвалено єдиного базового закону про обіг вогнепальної зброї. Указані суспільні відносини врегульовано наказами Міністерства внутрішніх справ України та інших міністерств і відомств, більш того, деякі з них були ухвалені понад 10 років тому. Наприкінці 2020 р. за ініціативи Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності та Асоціації власників зброї на розгляд депутатів було внесено кілька законопроектів, метою яких було визначено встановлення законодавчого регулювання відносин, що виникають під час обігу в Україні цивільної вогнепальної зброї і бойових припасів до неї. Разом із цим вважаємо, що вказані документи потребують відповідного опрацювання з боку наукової спільноти, а отже, ця публікація набуває відповідної актуальності.

Стан дослідження проблеми

Питання правового регулювання обігу зброї в Україні останніми роками були висвітлені у працях Д. В. Андреева [1], С. В. Діденка [2], Ю. П. Жванко [3], Н. В. Ченшової [4], Р. Є. Чорнобривця [5]. Разом із цим їхні праці не враховують сучасні тенденції суспільно-політичного життя держави, а також новітні ініціативи суб'єктів законодавчої ініціативи та громадських організацій щодо вдосконалення нормативно-правових основ обігу зброї в Україні.

Мета і завдання дослідження

Метою пропонованої роботи є науковий аналіз змісту основних та альтернативних законопроектів щодо визначення правового статусу цивільної вогнепальної зброї, визначення їх переваг і недоліків, а також розроблення напрямів їх удосконалення. У свою чергу, *завданнями*, які слід вирішити для досягнення мети публікації, є такі: узагальнення змісту законодавчих ініціатив щодо легалізації зброї в Україні, вивчення закордонного досвіду легалізації зброї та її впливу

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 11.01.2021).

¹ Використання та зберігання зброї: роз'яснення юриста в ефірі «Українського радіо: Суми» // Безоплатна правова допомога : сайт. 02.10.2019. URL: <https://www.legalaid.gov.ua/novyny/vykorystannya-ta-zberigannya-zbroyi-roz-yasnennya-yurysta-v-efiri-ukrayinskogo-radio-sumy/> (дата звернення: 11.01.2021).

на криміногенну ситуацію, формулювання науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства та законопроектів і щодо врегулювання правового статусу зброї в Україні та порядку її обігу.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що зазначена публікація є однією з перших робіт, яка аналізує зміст пропонованих законодавчих ініціатив щодо врегулювання правового режиму обігу в Україні цивільної вогнепальної зброї та містить пропозиції щодо оптимізації чинного законодавства із розглядуваного питання.

Виклад основного матеріалу

Перший проект Закону України «Про обіг цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї» (від 6 листопада 2020 р. № 4335)¹, за словами авторів, було розроблено з метою законодавчого врегулювання відносин, що виникають у сфері обігу в Україні цивільної вогнепальної зброї, бойових припасів до неї, а також конструктивно схожих на зброю та бойові припаси виробів, і для визначення правового режиму власності на цивільну вогнепальну зброю, встановлення основних прав та обов'язків фізичних і юридичних осіб щодо виробництва, набуття, володіння, відчуження, носіння, транспортування, ремонту й застосування цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів.

Аналізований законопроект установлює такі категорії цивільної вогнепальної зброї:

А – автоматична вогнепальна зброя;

В – гладкоствольна короткоствольна вогнепальна зброя (травматична);

С – короткоствольна вогнепальна зброя;

Д – довгоствольна вогнепальна гладкоствольна зброя;

Е – довгоствольна вогнепальна нарізна і комбінована вогнепальна зброя².

Автори пропонують запровадити спеціальний ідентифікаційний документ – «Посвідчення власника зброї», в якому зазначатимуться категорії зброї, яку може набути особа. Крім цього, на кожну одиницю зброї має бути виписано технічний паспорт, у якому зазначатимуться відомості про власника та серійний номер зброї. Проект

¹ Проект Закону про обіг цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї : від 06.11.2020 № 4335 / ініціатори І. П. Фріс, О. С. Бакумов, О. П. Федієнко та ін. // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70363 (дата звернення: 11.01.2021).

² Там само.

передбачає, що право на отримання посвідчення власника зброї мають дієздатні громадяни України, які:

- не мають медичних протипоказань;
- не мають судимості, що не була погашена чи знята у встановленому законом порядку, за злочини, передбачені відповідними розділами Кримінального кодексу України;
- не притягалися до адміністративної відповідальності протягом останнього року за відповідні проступки, перелічені як у пояснювальній записці, так і в тексті законопроекту¹.

У законопроекті № 4335 містяться правові норми, якими запроваджується обов'язкове страхування цивільної відповідальності за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання зброї, створюється Єдиний державний реєстр цивільної зброї і встановлюються засади його ведення, врегульовуються питання організації курсів з вивчення матеріальної частини зброї, правил поводження з нею та її застосування, визначаються заборонені для цивільного обігу вогнепальна зброя і бойові припаси до неї, частини зброї та додаткове обладнання до зброї; встановлюється порядок ведення спеціального обігу вогнепальної зброї та бойових припасів і діяльності стрілецьких тирів і стрільбищ.

Похідним законопроектом від аналізованого вище документа є законопроект від 6 листопада 2020 р. № 4336, що має назву «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України для реалізації положень Закону України "Про обіг цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї"»². Його було розроблено та подано з метою вноормування положень Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення відповідно до положень законопроекту № 4335. Указаний документ передбачає внесення змін до Кримінального кодексу України в частині уточнення меж необхідної оборони та встановлення відповідальності за незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. Наприклад, до Кодексу України про адміністративні правопорушення пропонується внести нормативні приписи щодо позбавлення спеціального права, наданого цьому громадянину, – права на володіння

¹ Там само.

² Проект Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України для реалізації положень Закону України «Про обіг цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї» : від 06.11.2020 № 4336 / ініціатори І. П. Фріс, О. С. Бакумов, О. П. Федієнко та ін. // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70364 (дата звернення: 11.01.2021).

цивільною зброєю та бойовими припасами до неї; збільшення розмірів штрафів за вчинення адміністративних проступків у сфері обігу зброї; встановлення порядку проведення огляду особи, яка здійснює носіння цивільної вогнепальної зброї, на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо її перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції¹.

Згодом, 24 листопада 2020 р., за підтримки Асоціації власників зброї до парламенту було внесено законопроект № 4335-1, який став альтернативним до раніше досліджуваного законопроекту № 4335 «Про обіг цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї». Переважна більшість положень цього документа є аналогічними таким у проекті № 4335². Разом із цим він містить деякі відмінності, на ухваленні яких наполягають автори, а саме:

1) аналогічно проекту № 4335 у ньому передбачається легалізація права власності та використання короткоствольної нарізної вогнепальної зброї категорії С, тобто пістолетів та револьверів; у цих законопроектах міститься умова, що власниками такої зброї можуть бути лише теперішні власники зареєстрованої зброї з мінімальним 5-річним стажем володіння іншою зброєю, водночас проект № 4335 дозволяє зазначену зброю лише купувати та зберігати вдома без можливості її носіння, а в проекті № 4335-1 дозволяється носіння такої зброї і регламентується його порядок;

2) оскільки проект № 4335-1 дозволяє носіння зброї категорії С, у ньому врегульовано питання існування так званих зон, вільних від зброї, а також порядок транспортування і застосування вказаної зброї для захисту (статті 34 та 35 проекту);

3) у проекті № 4335-1 також передбачено створення Єдиного державного реєстру цивільної зброї, проте його власником має стати не Міністерство внутрішніх справ України, а Міністерство юстиції України;

4) цей законопроект, як і попередній, передбачає поділ зброї на відповідні категорії, але різниця полягає в тому, що короткоствольну гладкоствольну вогнепальну зброю «травматичного» характеру віднесено до категорії С разом із вогнепальною нарізною короткоствольною зброєю (пістолетами і револьверами);

5) у проекті № 4335-1 передбачено право спільної власності на цивільну зброю для осіб, які мають дозвільний документ відповідної категорії, тоді як законопроект № 4335 таку можливість не передбачає.

¹ Там само.

² Проект Закону про цивільну зброю та боєприпаси : від 24.11.2020 № 4335-1 / ініціатор А. А. Шараськін // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70512 (дата звернення: 11.01.2021).

Крім вищевикладеного, автори подали й альтернативний законопроект № 4336-1 до проекту № 4336 щодо внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України для реалізації положень Закону України «Про цивільну зброю та боєприпаси». Проект № 4336-1, зокрема, пропонує внести зміни до Кримінального кодексу України в частині уточнення меж необхідної оборони та встановлення відповідальності за незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами. У Кодексі України про адміністративні правопорушення так само передбачається позбавлення спеціального права, наданого цьому громадянину, – права на володіння цивільною зброєю та бойовими припасами, а також збільшуються розміри штрафів за правопорушення у сфері обігу зброї¹.

Ураховуючи визначені авторами загаданих чотирьох законопроектів мету й основні завдання, після детального ознайомлення з їх положеннями вважаємо за необхідне звернути увагу на певні аспекти, які, на наш погляд, потребують подальшого опрацювання.

Обґрунтовуючи доцільність ухвалення законопроекту № 4335-1 (альтернативного), автори вказують, що вогнепальна зброя є найефективнішим засобом реалізації громадянами конституційного права на самозахист. Вони також зазначають, що:

- переважна більшість розвинених країн світу (усталених демократій) забезпечили таке право своїм громадянам, і воно сприяло зменшенню кількості насильницьких злочинів проти особи та злочинів проти власності;

- світовими лідерами у володінні населенням вогнепальною зброєю є США, Швейцарія та Фінляндія з показником від 88 до 45 одиниць цивільної вогнепальної зброї на 100 осіб (в Україні цей показник становить 5,5 одиниці);

- на сьогодні обіг цивільної вогнепальної зброї законодавчо регульовано спеціальними законами в усіх країнах Європи та у більшості пострадянських країн, а обіг короткоствольної вогнепальної зброї дозволено у більшості країн Європи, в Естонії, Латвії, Литві, Молдові та Білорусі;

- держава наразі не в змозі убезпечити своїх громадян від злочинних посягань, тож, володіння громадянами вогнепальною зброєю

¹ Проект Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України для реалізації положень Закону України «Про цивільну зброю та боєприпаси» : від 24.11.2020 № 4336-1 / ініціатор А. А. Шараськін // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70513 (дата звернення: 11.01.2021).

буде визначальним стримувальним фактором для значної частини злочинців.

Уважаємо, що більшість наведених аргументів потребують додаткового обґрунтування та переосмислення.

По-перше, надання права на носіння короткоствольної вогнепальної зброї тому, що це є в інших країнах, потребує ґрунтовної аргументації та врахування соціально-економічного розвитку конкретної країни. Сліпе копіювання закордонного досвіду, як показує практика, не призводить до належних результатів у будь-яких сферах суспільної діяльності. Наприклад, якщо вивчити статистику застосування зброї за останні 5 років у США та Великобританії, то можна сказати, що, наприклад, кількість убивств із застосуванням вогнепальної зброї у США в 2017 р. становить 15 549; відсоток усіх убивств, скоєних із застосуванням вогнепальної зброї в 2017 р. в США, –89 %. Відсоток убивств в Англії та Уельсі, здійснених із застосуванням вогнепальної зброї, – 4,5–4,7 %. У США найвищий рівень володіння зброєю в світі та найвищий рівень убивств у розвинених країнах. Також можна сказати, що багато самогубств у США не відбулося б, якби вогнепальна зброя не була такою поширеною і легкодоступною. Існує певна кореляція між високими показниками володіння зброєю і високими показниками насильницьких злочинів у цілому (рис. 1)¹.

Якщо говорити про досвід Швейцарії чи Ізраїлю, то в цих країнах більшість громадян – це військові резервісти, а отже, застосовувати їх досвід до національних реалій некоректно.

По-друге, в нашій країні спостерігається нестабільна соціально-політична ситуація, а отже, легалізація зброї та її продаж можуть стати певним привілеєм для осіб, які мають кошти та здатні купити таку зброю. Навіть якщо державі вдасться ліквідувати «чорний ринок», все одно зброя за своєю ціною може бути недоступною для більшості громадян України. Можемо погодитися, що надання громадянам права на носіння та використання зброї має певні переваги, але лише в такому випадку, якщо в країні є стабільною економічна та соціальна ситуація.

По-третє, вважаємо, що великою проблемою в питанні легалізації носіння короткоствольної зброї є потенційне збільшення кількості зброї на руках у парамілітарних формувань і рухів. Це, безсумнівно, призведе до ще більшої небезпечності для тих груп населення, які виступають опонентами такої ідеології. Легалізація спростить можливість фізичної розправи над опонентами для певних політичних

¹ 8,124 Murders by Firearm in US vs. 29 (144 equiv.) in UK // Informed Comment : сайт. 07.09.2016. URL: <https://www.juancole.com/2016/07/8124-murders-firearm-equiv.html> (дата звернення: 11.01.2021).

сил, що ми можемо спостерігати в численних публікаціях у засобах масової інформації (напади на офіси політичних партій, побиття агітаторів, нанесення шкоди представникам ЗМІ, напади на мітинги та учасників відповідних масових заходів).

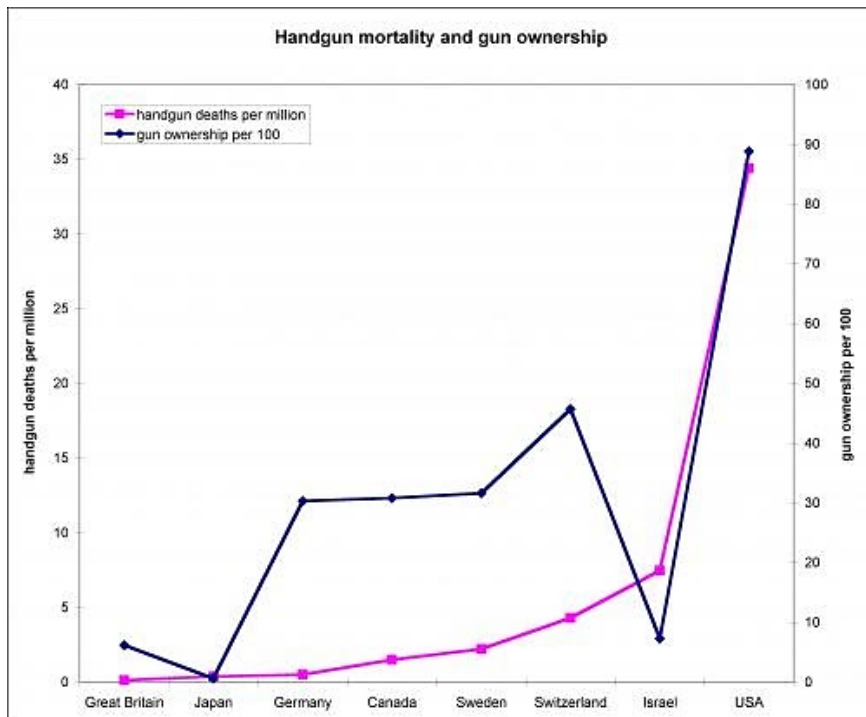

Рис. 1. Залежність смертей громадян від кількості осіб, які володіють зброєю, в різних країнах світу

Автори законопроектів № 4335 та № 4335-1 указують, що ці закони не потребуватимуть виділення коштів з Державного бюджету України.

Водночас у статтях 1 указаних документів зазначається, що після їх ухвалення слід створити Єдиний державний реєстр цивільної зброї – єдину інформаційно-пошукову систему обліку зброї, що перебуває у державній власності та забезпечує збирання, накопичення, обробку, захист і надання інформації про зареєстровану цивільну зброю, про права на зброю, а також про об'єкти та суб'єкти цих прав.

Крім цього, держава має визначити або створити технічного адміністратора Єдиного державного реєстру цивільної зброї у вигляді

державного унітарного підприємства, яке здійснюватиме заходи зі створення, впровадження та супроводження програмного забезпечення Єдиного державного реєстру цивільної зброї, відповідати за його технічне і технологічне забезпечення. Очевидно, що зазначені заходи потребуватимуть витрат із державного бюджету на закупівлю обладнання, оплату праці фахівців, найм (оренду) приміщень тощо. Отже, до цього документа слід було б додати фінансові розрахунки витрат на такий реєстр.

Слід також звернути увагу на ст. 37 законопроекту № 4335-1, в якій зазначається, що у приміщеннях і на території державних та комунальних підприємств, установ та організацій, визначених Кабінетом Міністрів України, діють зони, вільні від зброї. Зона, вільна від зброї, має бути забезпечена озброєною охороною та охоронюваним місцем для тимчасового зберігання зброї. Вимоги щодо створення та обладнання зон, вільних від зброї, встановлюються Кабінетом Міністрів України. Указані вимоги також потребуватимуть додаткових витрат із бюджету держави та відповідних органів на обладнання й охорону зазначених зон.

У законопроектах № 4335 та № 4335-1 вказується, що «у спеціальному обігу ... перебуває вогнепальна зброя та бойові припаси, які закріплені за військовими частинами, закладами, установами та організаціями Збройних Сил України, а також іншими військовими формуваннями, утвореними відповідно до законів України, правоохоронними та розвідувальними органами, правоохоронними органами спеціального призначення, державними органами спеціального призначення з правоохоронними функціями, вогнепальна зброя та бойові припаси, що постачаються за Державним оборонним замовленням». Водночас ці документи не містять визначень понять «правоохоронний орган», «розвідувальний орган», «правоохоронний орган спеціального призначення», «державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями». Уважаємо цей недолік таким, що потребує усунення, оскільки в чинному законодавстві України немає усталеного нормативного визначення вказаних понять, а отже, законопроекти мають спиратися на власний контекст і встановлювати вичерпний перелік органів, вогнепальна зброя яких перебуває у спеціальному обігу.

Категоричне заперечення викликає запропонована в ч. 3 ст. 36 «Застосування цивільної вогнепальної зброї для захисту» проекту Закону № 4335 та в ч. 6 ст. 16 Закону України «Про охоронну діяльність» норма, відповідно до якої «забороняється застосовувати заходи фізичного впливу, спеціальні засоби та цивільну вогнепальну зброю ... проти працівників правоохоронних органів, військовослужбовців під час виконання ними службових обов'язків, окрім випадків вчинення ними неправомірних дій, які загрожують життю чи здоров'ю людей».

Уважаємо, що такі зміни можуть викликати у персоналу охорони «хибні уявлення» як про свої повноваження, так і про оцінку дій правоохоронних органів та військовослужбовців і в подальшому призвести до конфлікту із застосуванням вогнепальної зброї.

Звернемо увагу, що автори цих законопроектів пропонують установити правило, відповідно до якого, якщо внаслідок застосування вогнепальної зброї, яка перебуває у цивільному обігу, нападнику за подією тілесні ушкодження, особа, яка застосувала зброю, зобов'язана викликати екстрену медичну допомогу, вжити заходів щодо охорони місця події та негайно повідомити органам Національної поліції про випадок застосування зброї. Зазначені положення мають наслідком запровадження нової редакції ст. 16 Закону України «Про охоронну діяльність», відповідно до якої про всі факти застосування заходів фізичного впливу, спеціальних засобів і цивільної вогнепальної зброї персонал охорони зобов'язаний негайно в усній або письмовій формі повідомити свого безпосереднього керівника і територіальний орган Національної поліції, а в разі нанесення тілесних ушкоджень правопорушнику – негайно викликати екстрену медичну допомогу.

У свою чергу, якщо ми проаналізуємо положення Закону України «Про Національну поліцію», який також регулює питання застосування співробітником поліції зброї, то побачимо, що поліцейські зобов'язані надавати невідкладну медичну допомогу особам, які постраждали в результаті застосування заходів примусу (ст. 43). Отже, незрозуміло видається ситуація, коли одні особи, які застосовують зброю, мають надати особі невідкладну медичну допомогу, а інші – ні.

У Перехідних положеннях проекту закону України «Про цивільну зброю та боєприпаси» № 4335-1 указано, що до набрання чинності законом, предметом якого буде регулювання обігу луків, арбалетів, стріл до них і холодної зброї, «цивільний обіг зазначених видів об'єктів цивільних прав регулюється положеннями Конституції України і Цивільного кодексу України». Крім того, у Постанові Верховної Ради України «Про право власності на окремі види майна» визнається таким, що втратив чинність, пункт «а» Додатку № 2 до Постанови Верховної Ради України «Про право власності на окремі види майна» від 17 червня 1992 р. № 2471-XII. Цей пункт, зокрема, наголошував, що громадяни набувають права власності на такі види майна, придбаного ними з відповідного дозволу, що надається на холодну зброю та пневматичну зброю калібру понад 4,5 міліметра із швидкістю польоту кулі понад 100 метрів за секунду органами внутрішніх справ за місцем проживання особам, які досягли 18-річного віку. Це має безпосередній зв'язок із законопроектом № 4336-1, тому що ним автори фактично скасовують будь-яку відповідальність за порушення у сфері обігу холодної зброї.

Наприклад, ст. 190 «Порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї» Кодексу України про адміністративні правопорушення матиме назву «Порушення громадянами порядку придбання, зберігання, передачі іншим особам або продажу цивільної зброї», ст. 191 «Порушення громадянами правил зберігання, носіння або перевезення нагородної, вогнепальної, холодної чи пневматичної зброї і бойових припасів» також матиме нову назву «Порушення громадянами правил зберігання або транспортування цивільної зброї і бойових припасів», те ж саме стосується і статей 192–195 Кодексу України про адміністративні правопорушення.

Звернемо увагу на те, що вказані зміни законопроекту № 4336-1 входять у суперечність із Перехідними положеннями законопроекту № 4335-1, оскільки згідно з ним п. 11 ч. 1 ст. 7 Закону України «Про ліцензування видів господарської діяльності» пропонується викласти в такій редакції: «11) виробництво та ремонт цивільної зброї і бойових припасів до неї, холодної зброї, торгівля цивільною зброєю та бойовими припасами до неї, холодною зброєю; виробництво спеціальних засобів, заряджених речовинами сльозоточивої та дратівної дії, індивідуального захисту, активної оборони та їх продаж».

Отже, одним нормативним актом торгівля холодною зброєю визнається діяльністю, що підлягає ліцензуванню, і водночас, наприклад, порушення працівниками торговельних підприємств (організацій) порядку продажу холодної зброї перестає визнаватися адміністративним правопорушенням.

У зазначеному контексті маємо висловити думку, що зміни до статей 190–195 КУпАП слід скасувати і внести лише тоді, коли буде ухвалено профільний закон, що врегульовуватиме питання обігу в Україні холодної зброї. Це питання є дуже важливим, оскільки такою зброєю можна заподіяти особі тілесні ушкодження, що за тяжкістю не будуть суттєво відрізнятися від ушкоджень унаслідок використання вогнепальної зброї.

Висновки

Порядок обігу в Україні вогнепальної зброї, безумовно, потребує правового врегулювання. На сьогодні він встановлюється переважно підзаконними нормативними актами Міністерства внутрішніх справ і багато часу не зазнавав суттєвих змін.

Сьогодні обіг цивільної вогнепальної зброї законодавчо врегульовано спеціальними законами майже в усіх країнах Європейського Союзу, а також у більшості пострадянських країн, Україна – це єдина держава в Європі, в якій відсутнє законодавче регулювання обігу цивільної вогнепальної зброї на рівні закону.

Зважаючи на вищезазначене, внесення на розгляд Верховної Ради України законопроектів, що регулюватимуть порядок обігу такої зброї та відповідальність за його порушення, є актуальним і доцільним заходом. Водночас мусимо зауважити, що надання громадянам права на носіння короткоствольної вогнепальної зброї та зменшення контрольної функції держави у сфері обігу зброї можуть бути передчасними заходами, зважаючи на нестабільну соціально-економічну ситуацію в країні.

Аналізовані законопроекти № 4335 та № 4336 від 6 листопада 2020 р. та альтернативні проекти № 4335-1 і № 4336-1 від 24 листопада 2020 р., безумовно, мають позитивні аспекти щодо визначення ключових понять, регулювання повноважень окремих суб'єктів держави щодо контролю за порядком обігу зброї, створення відповідного державного реєстру власників зброї, визначення порядку проходження навчання власників зброї тощо. Разом із цим вони мають багато принципових недоліків, що потребують додаткового наукового опрацювання та усунення під час роботи над ними у профільних комітетах і науковій спільноті, зокрема стосовно:

- визначення термінів «спортивна зброя», «тепловізійний приціл», «сигнальна зброя», «приціл нічного бачення», «зброя учбово-розрізна – нейтралізована зброя», «право на носіння зброї», «право на володіння зброєю»;

- введення до понятійного апарату закону термінів «правоохоронний орган», «розвідувальний орган», «правоохоронний орган спеціального призначення» і «державний орган спеціального призначення з правоохоронними функціями», оскільки автори використовують їх для визначення режиму спеціального обігу цивільної вогнепальної зброї;

- встановлення обмежень щодо кількості одиниць цивільної вогнепальної зброї та бойових припасів до неї, які може набути у власність фізична особа;

- створення законодавчих передумов для затвердження підзаконного нормативного акта, яким буде чітко передбачено порядок передання до органів Національної поліції вилученої зброї для подальшого зберігання;

- закріплення обов'язку за працівниками служб охорони надавати невідкладну медичну допомогу особам, стосовно яких вони застосовують зброю;

- внесення норм, які встановлюватимуть обов'язок претендентів на придбання та подальше володіння і використання зброї пройти відповідні курси із надання першої медичної допомоги;

- залишення редакції статей 190–195 Кодексу України про адміністративні правопорушення до того моменту, доки не буде ухвалено профільний закон щодо правового режиму холодної зброї.

Перспективними напрямками подальших досліджень слід визначити вдосконалення норм Кримінального кодексу України й Кодексу України про адміністративні правопорушення в частині оптимізації процесу притягнення до відповідальності осіб, які порушують встановлені вимоги у сфері обігу зброї та вибухових речовин.

Список бібліографічних посилань: 1. Андреев Д. В. Поняття та види незаконного обігу зброї. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ ім. Е. О. Дідоренка*. 2017. № 2 (78). С. 62–69. 2. Діденко С. В. Адміністративно-правове забезпечення обігу та застосування зброї в Україні : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2016. 36 с. 3. Жванко Ю. П. Сучасний стан нормативно-правового регулювання відносин у сфері обігу зброї в Україні. *Наука і правоохорона*. 2018. № 2. С. 67–72. 4. Ченшова Н. В. Сучасний стан та перспективи вдосконалення нормативно-правового регулювання обігу зброї й вибухових речовин. *Право і суспільство*. 2016. № 1. С. 187–193. 5. Чорнобровець Р. Є. Щодо доцільності легалізації вогнепальної зброї для самозахисту в Україні з урахуванням міжнародного досвіду. *Молодий вчений*. 2017. № 11 (51). С. 1022–1025.

Надійшла до редколегії 14.01.2021

Buhaichuk K. L. Some Issues of Normative and Legal Regulation of Weapons in Ukraine

The author of the article studies the current state of legal regulation of civilian firearms turnover in Ukraine. The content of the bills that had been submitted to the Verkhovna Rada of Ukraine at the end of 2020 was analyzed: «On the circulation of civil firearms and ammunition for them» (No. 4335), «On civilian weapons and ammunition» (No. 4335-1), «On the introduction amendments to the Code of Ukraine on Administrative Offenses and the Criminal Code of Ukraine to implement the provisions of the Law of Ukraine "On the circulation of civil firearms and ammunition for them"» (No. 4336), «On Amending the Code of Ukraine on Administrative Offenses and the Criminal Code of Ukraine to implement the provisions Of the Law of Ukraine "On civilian weapons and ammunition"» (No. 4336-1). The author has formulated his own scientific position in regard to granting citizens the right to carry and use short-barreled firearms.

The publication defines the directions for improving the draft laws under consideration in terms of: definitions of the terms of «sporting weapon», «thermal imaging sight», «signal weapon», «night vision sight», «training-split weapon - neutralized weapon», «right to carrying weapon», «right to own weapon»; introduction of the terms of «law enforcement agency», «intelligence agency», «law enforcement agency of special purpose», «state agency of special purpose with law enforcement functions» into the conceptual apparatus of the law, since some authors use them to define the regime of special circulation of civil firearms; establishment of restrictions on the number of civilian firearms and ammunition for them, which can be acquired by an individual; creating legislative prerequisites for the approval of a by-law, which will clearly provide the procedure for transferring seized weapons to the National

Police for further storage; securing the obligation of security personnel to provide emergency medical care to persons to whom they use weapons; introduction of norms that will establish the obligation of applicants for the acquisition, possession and use of weapons to take the appropriate courses within first aid; preservation of the wording of the Articles 190-195 of the Code of Ukraine on Administrative Offenses until the relevant law on the legal regime of sidearm is adopted.

Key words: National Police, weapons, arms trafficking, carrying arms, register, responsibility.

